

ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЕВ'ЯНИХ ЦЕРКОВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ У ТУРИЗМІ

*Коненко Олександра В'ячеславівна,
студентка 4 курсу спеціальності «Туризм»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: konenkoov@krok.edu.ua*

*Мелько Людмила Федорівна,
к.пед.н., доцент, завідувач кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: ludmilam@krok.edu.ua*

На теренах України збереглося понад 2500 дерев'яних церков, більшість з яких є шедеврами світової архітектури. Церкви захоплюють розмаїттям, довершеністю, ідеальним поєднанням функції, конструкції та краси. Українські дерев'яні церкви гармонійно вписуються у ландшафтне середовищем та можуть стати візитівкою нашої країни [1].

У червні 2013 р. у рамках 37-ї сесії Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (м. Пномпень, Камбоджа) було ухвалено рішення щодо внесення об'єкту «Дерев'яні церкви Карпатського регіону України та Польщі» до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [2].

Об'єкт «Дерев'яні церкви Карпатського регіону» є спільним для України та Польщі. Він став шостим у переліку українських об'єктів, які входять до Списку всесвітньої спадщини.

Об'єкт внесений на підставі двох критеріїв: 1) «iii»: церкви дають виняткове свідчення виразної церковної будівельної традиції, яка ґрунтується на загальноприйнятих традиціях Православної Церкви, переплетених з місцевою архітектурною мовою. Структури, конструкції та декоративні схеми характерні для культурних традицій спільнот жителів Карпатського регіону та ілюструють безліч символічних послань та священних значень, пов'язаних з традиціями; 2) «iv»: Церкви є видатним прикладом групи будівель традиційного типу зрубу, що представляє важливий історичний етап архітектурного проектування в Карпатському регіоні. Засновані на традиціях будівництва для православних церковних цілей, які були адаптовані відповідно до місцевих культурних традицій, церкви, коли вони еволюціонували з XVI по XIX ст., відображають священні згадки місцевих громад [3].

Об'єкт складається з 16 церков, проте за архітектурним стилем всі вони належать до українського: галицький, гуцульський, бойківський та лемківський стилі. Нині частина храмів знаходиться на території Польщі, у минулі століття саме тут проживали українці [4].

Виділимо особливості кожного з чотирьох архітектурних стилів: 1) галицька школа бере початок свого існування від старовинних українських храмів, проте вирізняється наявністю чисельних архітектурних і декоративних рішень; 2) гуцульська школа, церкви якої зазвичай п'ятизрубні, хрестоподібні, переважно з однією банею в центрі; 3) бойківські церкви – тризрубні, середній зруб більший за бічні; характерними є високі верхи із великою кількістю

заломів; 4) лемківські церкви за планом подібні до марамороських, однак їхня нава та низенький вівтар мають скатні дахи із заломами, висока вежа над бабинцем доповнює асиметричну композицію [5].

Розглянемо місцезнаходження об'єктів, час створення та архітектурні стилі (табл.1).

Таблиця 1

Дерев'яні церкви Карпатського регіону України та Польщі

Назва об'єкту	Місце розташування	Час створення	Архітектурний стиль
1. Церква Святого Духа	Україна, Львівська область, Жовківський район, с. Потелич	1502 р.	Галицький
2. Церква Собору Пресвятої Богородиці	Україна, Львівська область, Турківський район, с. Матків	1838 р.	Бойківський
3. Церква Святої Трійці	Україна, Львівська область, м. Жовква	1720 р.	Галицький
4. Церква Святого Юра	Україна, Львівська область, м. Дрогобич	Кінець XV – початок XVI ст.	Галицький
5. Церква Святого Духа	Україна, Івано-Франківська область, м. Рогатин	1598 р.	Галицький
6. Церква Різдва Пресвятої Богородиці	Україна, Івано-Франківська область, Коломийський район, с. Нижній Вербіж	1756–1808 р.	Гуцульський
7. Церква Вознесіння Господнього	Україна, Закарпатська область, Рахівський район, с. Ясіня	1824 р.	Гуцульський
8. Церква Св. Михайла	Україна, Закарпатська область, Великоберезнянський район, с. Ужок	1751 р.	Бойківський
9. Церква Св. Параскеви	Польща, Підкарпатське воєводство, с. Радруж	Перша половина XVII ст.	Галицький
10. Церква Різдва Пресвятої Богородиці	Польща, Підкарпатське воєводство, с. Хотинець	1615 р.	Галицький
11. Церква Архангела Михаїла	Польща, Підкарпатське воєводство, с. Смільник	1589 р.	Бойківський

Назва об'єкту	Місце розташування	Час створення	Архітектурний стиль
12. Церква Архангела Михаїла	Польща, Підкарпатське воєводство, с. Туринське	1801 р.	Лемківський
13. Церква Св. Якова	Польща, Малопольське воєводство, с. Поворазник	XVII ст.	Лемківський
14. Церква Покрови Пресвятої Богородиці	Польща, Малопольське воєводство, с. Овчари	1653 р.	Лемківський
15. Церква Св. Параскеви	Польща, Малопольське воєводство, с. Квятонь	Друга половина XVII ст.	Лемківський
16. Церква Архангела Михаїла	Польща, Малопольське воєводство, с. Брунари	1830 р.	Лемківський

Джерело: складено на підставі [2, 6, 7]

Отже, найбільш стародавніми є Церква Святого Духа (с. Потелич) та Церква Святого Юри (м. Дрогобич). Слід зазначити, що Церква Різдва Пресвятої Богородиці (с. Хотинець), Церква Покрова Пресвятої Богоматері (с. Овчари) та Церква Архангела Михаїла (с. Смільник), які знаходяться на території Польщі, досі функціонують. На території України діє, як греко-католицька, тільки Церква Собору Пресвятої Богородиці у Маткові. Деякі церкви функціонують як музеї. На території України це – Церква Святого Юри (м. Дрогобич) та Церква Святого Духа (м. Рогатин), у Польщі – Церква Св. Параскеви (с. Радруж) [1].

Проаналізувавши туристичний ринок України, слід зазначити, що він не насичений пропозиціями щодо відвідування Дерев'яних церков Карпат. Найбільшу кількість поїздок пропонує туроператор «Відвідай» (м. Львів), серед яких, екскурсії по кожному з восьми храмів.

Наприклад, Церкву Св. Юри в м. Дрогобичі можна відвідати в рамках одноденної екскурсії «Дрогобич, Меденичі, Нагуєвичі». Бойківську церкву у с.Матків є нагода побачити під час турів «Бойківські вершини» та «Карпатські новинки за 5 днів» та ін. Але найбільш задіяними виявились Церква Святого Духа у Рогатині (тури «В Рогатин до Роксолани», «Гуцульські Карпати+Буковель», «Яремче, Буковель+Говерла») та Церква Св. Михайла в Ужку («Закарпатські насолоди», «Карпатські новинки за 5 днів», «Екуменічний тур»).

Також у зв'язку з викликами сьогодення та обмеженим пересуванням під час пандемії, створені віртуальні тури. Серед них 3D-тур «Дерев'яні церкви Карпатського регіону» від компанії «Google Україна» та віртуальна екскурсія «Дерев'яні церкви Карпатського регіону» від «Svitlana Travel Company» [1, 8, 9].

Отож, найбільш задіяними в туризмі є: 1) Церква Святого Духа у Рогатині; 2) Церква Святого Юри у Дрогобичі; 3) Церква Св. Михайла в с. Ужок.

Виділимо фактори, які цьому сприяють. Церква Святого Духа розташована на території міста Рогатина, у приміщенні храму функціонує музей, окрім цього, на території цієї ж Івано-Франківській області знаходиться крупний гірськолижний курорт «Буковель». Церква Святого Юри розташована в адміністративному центрі, місті Дрогобичі, окрім цього, порівняно близько до Львова. Церква Св. Михайла в с. Ужок розташована недалеко від гірськолижних курортів «Красія» та «Драгобрат», що привертає увагу туристів.

Існують нагальні проблеми, пов'язані з використанням у туризмі дерев'яних церков Карпатського регіону в Україні. Основними є: 1) недостатнє задіяння церков у турах та екскурсіях; 2) частина споруд є власністю місцевої релігійної громади, де відбуваються релігійні служби, що обмежує допуск до об'єкта; 3) відсутність програми просування дерев'яних церков на ринку туристичних послуг, як візитівки нашої країни.

Пропонуємо розглянути шляхи просування туристичного продукту, пов'язаного з використанням об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у туризмі, на ринку туристичних послуг: 1) розробка та просування агротурів; 2) організація та проведення фестивалів поблизу об'єктів (поза буферною зоною) з відповідною рекламою; 3) залучення інвестицій для реставрації та збереження пам'яток та створення неподалік скансену із зображенням епохи відповідної пам'ятки.

Отже, об'єкти, які входять до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, – це не тільки надбання однієї країни, а світова скарбниця людства. Збереженню та популяризації пам'яток, без сумнівів, може активно сприяти туризм.

Список використаних джерел:

1. Туроператор «Відвідай». 8 унікальних дерев'яних церков України зі списку ЮНЕСКО. URL: <https://vidviday.ua/blog/dereviani-tserkvy-ukrainy-yunesko/>
2. Постійне представництво України при ЮНЕСКО. URL: <https://unesco.mfa.gov.ua/news/13466-kulyturnij-objekt-derevjani-cerkvi-karpatsykoego-regionu-ukrajini-ta-polyshhi-vklyucheno-do-spisku-vsesvitnyoji-spadshhini-junesko>
3. Дерев'яні церкви Карпатського регіону України та Польщі. URL: <https://whc.unesco.org/en/list/1424>
4. Дерев'яні церкви Карпатського регіону – світова спадщина ЮНЕСКО. URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/derevyani-cerkvy-karpatskogo-regionu-svitova-spadshchyna-yunesko-foto>
5. Українська Церковна Архітектура. Дерев'яне диво України. URL: <https://parafia.org.ua/USA/derevyani/>
6. Дерев'яні церкви Карпатського регіону України та Польщі. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245264987&cat_id=245264015
7. Сакральні дерев'яні споруди Польщі URL: <https://andreolli.com.ua/dovidnyk-mandrivnyka/sakralni-derevyani-sporudy-polshhi.html>
8. УКРІНФОРМ. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2213609-google-zapustila-virtualnij-tur-derevanimi-cerkvami-karpat.html>
9. Svitlana Travel Company. URL: <https://svitlanatour.com.ua/blog/post/virtualna-ekskursiya-derevyani-cerkvi-karpatskogo-regionu>